

A-1260

INSTYTUT TURYSTYKI
Zakład Gospodarki Turystycznej
we Wrocławiu

WIELKOŚĆ I WYKORZYSTANIE
BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI
W POLSCE W 1991 R.

Opracował:
dr Zbigniew T. Werner

Wrocław 1992

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

A-1260

Praca wykonana na zlecenie Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki.
(R-1.10).

1. Wielkość bazy noclegowej

Dotychczas baza noclegowa turystyki funkcjonowała według podziału na turystyczną i wczasowo-wypoczynkową. Podział ten wiązał się z jej dostępnością; pierwszy rodzaj obiektów był ogólnie dostępny, drugi natomiast przeznaczony był dla wypoczynku zorganizowanego. Wobec rozwoju gospodarki rynkowej, zmian w kierunku poprawy efektywności wykorzystania obiektów, baza wypoczynkowa przekształca się w coraz większym stopniu na ogólnodostępną. Efekt tych przemian wpływa też na statystykę obiektów; GUS odszedł już od podziału dotychczas stosowanego, ale nadal wyróżnia się aż 16 rodzajów obiektów noclegowych. Ponadto w zasobach ujmuje się już obiekty MON, MSW i ośrodki kolonijne.

Baza noclegowa turystyki obejmuje 8337 obiektów, które liczą 703,0 tys. miejsc noclegowych, z czego 216,9 tys., tj. 30,8% to miejsca wykorzystywane przez cały rok. Liczba miejsc jest mniejsza niż w poprzednich latach. Mimo objęcia statystyką obiektów przedtem nie wykazywanych, zasoby w 1991 r. zmniejszyły się o 40 tys. w porównaniu z 1990 r. Największy ubytek, o 25 tys. miejsc zanotowano w pokojach gościnnych oraz na polach biwakowych (12 tys.). Od 1990 r. przybyło 1059 miejsc w ośrodkach wczasowych, ale w 1991 r. ujęto dodatkowo 15,6 tys. miejsc w ośrodkach MON i MSW, dlatego też można uznać, że i w tej bazie nastąpiło zmniejszenie zasobów. Przyczyny tego są różne - część ośrodków jest likwidowana ponieważ stanowią obciążenie finansowe dla zakładów, wypowiedane są umowy dzierżawy terenów ośrodków wczasowych, część obiektów zmienia funkcje w wyniku repriwatyzacji albo staje się obiektami użyteczności publicznej, jak np. motel w Trzebnicy (woj. wrocławskie), który ma być adaptowany na szpital.

Zdecydowanie największą bazę stanowią ośrodki wczasowe, skupiające 310,3 tys. miejsc, tj. aż 44,1% ogółu zasobów. Charakteryzują się one sezonowością użytkowania, ponieważ posiadają tylko 20,6% miejsc całorocznych.

Kolejne, ale już o wiele mniejsze zasoby, to pola biwakowe o 59,3 tys. miejscach oraz hotele o 58,3 tys. miejscach, które obejmują 16,7% ogółu bazy. Dużą rolę w obsłudze ruchu turystycznego odgrywają jeszcze kwatery prywatne (41,4 tys. m.n.), ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe (40,3 tys. m.n.) oraz campingi (39,3 tys. m.n.).

Zagospodarowanie kraju w obiekty noclegowe jest zróżnicowane przestrzennie i wielkościowo. Najwięcej miejsc posiada województwo szczecińskie (74,2 tys.) a najmniej skierniewickie (2150). Do województw o małych zasobach (poniżej 4000 miejsc) należą ponadto białkopodlaskie, białostockie, ciechanowskie, legnickie, łomżyńskie, przemyskie, radomskie, rzeszowskie, siedzkie, tarnobrzeskie, tarnowskie. Baza występuje w dużych wielkościach - choć nie jest to regułą - na obszarach o wysokiej randze walorów, przede wszystkim wypoczynkowych. Największe zasoby (ponad 20 tys. miejsc) posiadają województwa: bielskie, bydgoskie, elbląskie, gdańskie, jeleniogórskie, koszalińskie, nowosądeckie, olsztyńskie, słupskie, suwalskie, szczecińskie. W tych 11 jednostkach skupia się 59,5% ogółu miejsc noclegowych, z których większość funkcjonuje w obiektach wczasowych.

Prawie 50% bazy wykorzystywanej przez cały rok koncentruje się tylko w 6 województwach: warszawskim, bielskim, gdańskim, jeleniogórskim, nowosądeckim i wałbrzyskim. W samych wymienionych tutaj województwach górskich skupia się 37,7% miejsc, oczywiście głównie w ośrodkach wczasowych. Zajmujące czołową pozycję w zasobach bazy całorocznej województwo gdańskie charakteryzuje się również dość wysokim stopniem przystosowania ośrodków wczasowych do użytkowania całorocznego ponieważ 37,5% miejsc z ogółu tej bazy województwa stanowią miejsca w tego rodzaju obiektach.

Ośrodki wczasowe występują we wszystkich województwach, jednak o dość zróżnicowanej liczbie miejsc. Minimalną wielkość 126 miejsc posiada woj. skierniewickie, a nieco większą legnickie (232) i radomskie (281). Łącznie 13

województw dysponuje bazą do 1000 miejsc. Oprócz już wymienionych jednostek w grupie tej znajdują się: białostockie, kaliskie, katowickie, krakowskie, łódzkie, przemyskie, rzeszowskie, tarnobrzeskie, tarnowskie i wrocławskie. województwa te, choć posiadają fragmenty obszarów o dużej przydatności wypoczynkowej, to nie należą do najatrakcyjniejszych, pod względem rozwoju tej bazy.

Najwięcej miejsc w ośrodkach wczasowych (ponad 10 tys.) koncentruje się w 11 województwach: bielskim, bydgoskim, elbląskim, gdańskim, jeleniogórskim, koszalińskim, nowosądeckim, olsztyńskim, słupskim, suwalskim, szczecińskim. Łącznie skupiają one 226,7 tys. miejsc tj. 73,1% bazy wczasowej. Wyróżniają się tutaj województwa nadmorskie (poza elbląskim), które dysponują większymi zasobami niż pozostałe jednostki tej grupy, a najbardziej zasobne jest woj. szczecińskie posiadające 47,6 tys. miejsc.

Spośród 515 hoteli, najwięcej funkcjonuje na terenie woj. katowickiego (44), krakowskiego (28) i warszawskiego (25). Natomiast, pod względem liczby miejsc przoduje woj. warszawskie (8068), przewyższając znacznie pozostałe jednostki: gdańskie (3090), katowickie (4980), krakowskie (4095), poznańskie (3696) i wrocławskie (2158).

Większość lub duża część zasobów znajduje się w miastach wojewódzkich tych jednostek, najwięcej w Krakowie (21) i w Warszawie (20). Brak hoteli licjonowanych odnotować można w woj. białkopodlaskim i przemyskim, a więc również w stolicach województw. Z miast wojewódzkich jeszcze Radom nie posiada hotelu. Większość, bo 329 hoteli tj. 63,9%, to obiekty niższego standardu - jedno lub dwu "gwiazdkowe". Bardziej równomierny rozkład przestrzenny obserwuje się w lokalizacji hoteli xx, ponieważ nie występują one tylko w 5 województwach, natomiast brak hoteli x, notuje się w 13 województwach. Wyraźnie przodują pod względem liczby obiektów xx katowickie, pilskie i wałbrzyskie, wyposażone w kilkanaście tej kategorii hoteli. Mimo iż

hotele niższych kategorii stanowią większość, to dysponują tylko 38,8% miejsc. Prawie taki sam udział (38,3%) należy do 67 hoteli wyższych kategorii (xxxx i xxxxx). Większość z nich funkcjonuje w miastach wojewódzkich, wśród których wyróżnia się Warszawa, w której zlokalizowane są: 11 hoteli xxxx i jedyne w Polsce 2 hotele xxxxx.

Warto odnotować fakt, iż wiele z obiektów w zakwalifikowanych jako "domy wycieczkowe" lub "inne obiekty wykorzystywane dla turystyki" posiada standard hoteli niższych kategorii lub nawet 3 xxx. Część z nich to obiekty zakładów pracy lub wojska, używające nazwy "hotel", ale działające bez odpowiedniej licencji.

Pozostała baza zajmująca znaczną pozycję w zasobach i obsłudze ruchu turystycznego to campingi, pola biwakowe i pokoje gościnne. Najwięcej miejsc (ponad 2000) na campingach notuje się w województwach nadmorskich: szczecińskim, koszalińskim, słupskim i gdańskim, które koncentrują 34,7% ogółu miejsc w tej bazie, oraz w piotrkowskim. Największymi zasobami (18,3 tys. miejsc) na polach biwakowych dysponowało woj. suwalskie, wielokrotnie przewyższając tą wielkością następne w kolejności szczecińskie (3,6 tys. miejsc). W zasobach pokoi gościnnych zdecydowanie wyróżniają się nowosądeckie (10,9 tys.) oraz katowickie (7,7 tys.), a większość pozostałych województw posiada kilkaset pokoi.

2. Przestrzenne rozmieszczenie bazy

Bardziej szczegółowy układ przestrzenny zagospodarowania Polski w bazę noclegową przedstawia ryc. 1, która ilustruje rozmieszczenie bazy według miast i gmin. Obiekty noclegowe występują w 1182 miastach i gminach. Cechą charakterystyczną zagospodarowania Polski jest przewaga jednostek o małych zasobach noclegowych. Zasoby te w liczbie do 100 miejsc występują w 40,2% miast i gmin, a w dalszych 36,4% notuje się wielkości 101-500 miejsc (tab.2).

Tylko w obrębie 138 jednostkach tj. 11,7% rejestruje się bazę ponad 1000 miejsc.

Różnice w zagospodarowaniu zauważyć można między strefami krajobrazowymi, jak i w samych strefach. W grupie jednostek o największej liczbie miejsc noclegowych (ponad 6000) jednym większym obszarem jest Wybrzeże Bałtyku, a wiele mniejszym Tatry. Poza nimi takie zagospodarowanie występuje tylko w pojedynczych miastach i gminach: Warszawie, Poznaniu, Krakowie, Katowicach, Karpaczu, Ustroniu i w gminie Augustów.

Również bardzo duże wartości zagospodarowania (3001-6000 m.n.) dotyczą rozproszonych, pojedynczych jednostek, a jedynym większym obszarem jest Beskid Sądecki. Przyjmując, że gminy posiadające więcej niż 1000 miejsc noclegowych, kwalifikują się do grupy o dużym zagospodarowaniu, można poza wymienionymi już obszarami wyróżnić dalsze - Pojezierze Kaszubskie, Iławskie, Mrągowskie, Wlk. Jeziora Mazurskie, Poj. Suwalskie, Leszczyńskie i Łęczyńskie, Karkonosze, część Kotliny Kłodzkiej i Beskid Śląski. Wyraźne różnice w zagospodarowaniu występują między Poj. Pomorskim i Mazurskim, na korzyść tego drugiego. Również zróżnicowana jest strefa górską, więcej dobrze zagospodarowanych gmin notuje się w Karpatach, choć i tutaj duże obszary (Beskid Niski, Bieszczady) są słabiej wyposażone w obiekty noclegowe.

3. Wykorzystanie bazy noclegowej

W okresie X.90 - IX.91 baza dysponowała 107,2 mln nominalnych noclegów. Największą ofertę przygotowały ośrodki wczasowe (37,4 mln) i hotele (19,8 mln). Kolejne wielkości, ale znacznie już mniejsze, dotyczą kwater prywatnych (8,5 mln) i ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych (7,3 mln). W tych rodzajach obiektów udzielono też najwięcej noclegów.

Średni stopień wykorzystania bazy w Polsce wynosi 45,9%, a więc niecała połowa miejsc w okresie roku była użytkowana. Ponadto baza ta wykorzysty-

wana jest nierównomiernie, bardzo wyraźnie wyodrębnia się letni szczyt frekwencji. W lipcu i w sierpniu 60-65% wykorzystania dominuje nad pozostałym okresem roku, gdzie tylko w lutym wskaźnik przekracza wartości 40%.

4. Układ przestrzenny wykorzystania bazy noclegowej

Ryc. 2 przedstawia przestrzenny rozkład wykorzystania bazy. W skali kraju zasoby noclegowe nie były użytkowane w optymalnym stopniu. Aż w 493 tj. w 41,7% miast i gmin z obiektami noclegowymi, ich wykorzystanie wynosiło co najwyżej 30%, a w następnych 196 (16,6%) osiągnęło 30-40% (tab. 2). Ponadto w bazie 21 jednostek nie odnotowano żadnej frekwencji. Wykorzystanie powyżej 50% wystąpiło w 25% miast i gmin.

Najwyższe wykorzystanie (ponad 60%) obserwuje się w każdej strefie krajobrazowej, z tym że duże zwarte przestrzennie obszary zauważyć można w strefie nadmorskiej i w niektórych fragmentach pojeziernej. Na wybrzeżu takie wykorzystanie charakteryzuje wszystkie gminy o funkcji wypoczynkowej. Na pojezierzach, obszary o najwyższych i wysokich (51-60%) wskaźnikach obejmują środkową część Poj. Mazurskiego oraz Poj. Kaszubskie. Nie tak korzystną sytuację obserwuje się w strefie górskiej, w której przeważają niskie wskaźniki. Natomiast bardzo mało jednostek posiada bazę o najwyższym wykorzystaniu, ale z kolei w większej liczbie miast i gmin obiekty użytkowane były w 51-60%. Zdecydowanie więcej turystów nocowało w obiektach Karpatów niż Sudetów. W Karpatach dobre wykorzystanie notuje się w gminach o dużych zasobach noclegowych, położonych w Beskidzie Śląskim (Ustroń, Wisła, Istebna) i w Beskidzie Sądeckim (Krynica, Muszyna) oraz w mniej zagospodarowanych w Beskidzie Makowskim i Wyspowym. W Sudetach, bardzo mało turystów korzystało z obiektów Karkonoszy, gdzie odnotowano wskaźniki 31-40%, a w uzdrowiskach Kotliny Kłodzkiej połowa zasobów noclegowych nie była użytkowana.

Bliższa analiza wykorzystania obiektów wykazuje, że najwyższe wskaźniki są charakterystyczne dla bazy czynnej w sezonie letnim, często tylko przez 2 miesiące. W okresie tym następuje koncentracja ruchu turystycznego, który w innych obiektach rozkłada się na cały rok. W bazie o bardzo wysokim stopniu wykorzystania przeważającą większość stanowią sezonowe ośrodki wczasowe, często małe, o kilkudziesięciu miejscach, zlokalizowane w każdej strefie krajobrazowej.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Tabela 1

Baza noclegowa turystyki i jej wykorzystanie
wg rodzajów obiektów

Lp.	Rodzaj obiektów	Liczba miejsc noclegowych w tys.	Stopień wyko- rzystania (X.90 - IX.91)
1.	Hotele	58,3	40,3
2.	Motele	2,3	36,5
3.	Pensjonaty	5,8	33,7
4.	Domy wycieczkowe	22,2	37,1
5.	Schroniska	4,0	31,4
6.	Schroniska młodzieżowe	31,6	34,3
7.	Ośrodki wczasowe	310,3	60,1
8.	Ośrodki kolonijne	18,8	82,1
9.	Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	40,3	42,4
10.	Domy pracy twórczej	2,4	47,9
11.	Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	22,9	35,5
12.	Campingi	39,4	33,9
13.	Pola biwakowe	59,3	29,4
14.	Obiekty noclegowe wyłącznie do wypoczynku sobotnio-nie- dzielного i świątecznego	10,1	40,7
15.	Pokoje gościnne (kwatery prywatne)	41,4	31,3
16.	Inne obiekty wykorzystywane dla turystyki	33,9	47,9
	O g ó ł e m	703,0	

Źródło: Turystyka i Wypoczynek w 1991 r., GUS.

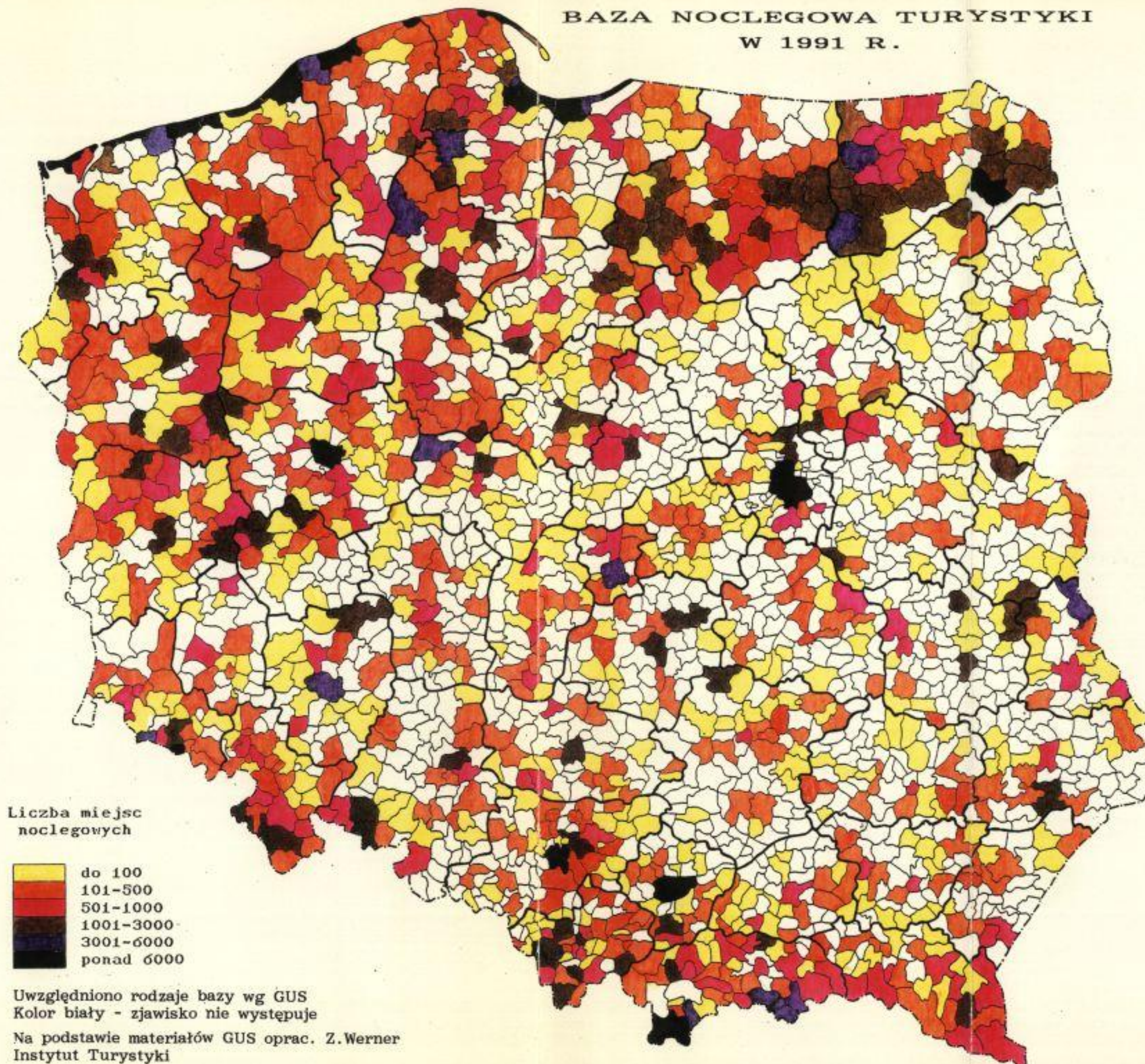
Tabela 2

Wielkość bazy noclegowej i jej wykorzystanie
w miastach i gminach

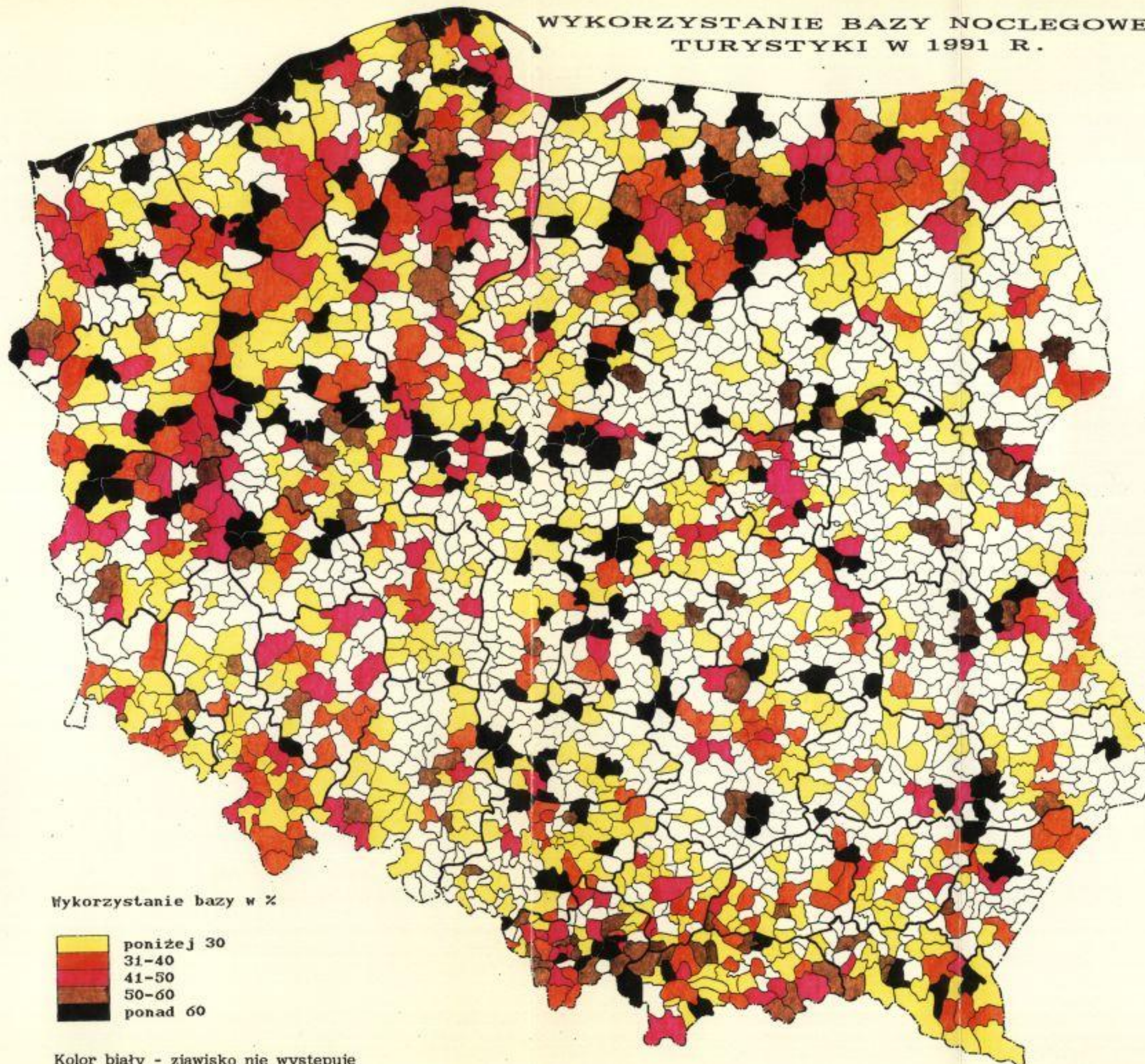
Liczba miejsc noclegowych	Liczba miast i gmin	%	Stopień wykorzysta- nia	Liczba miast i gmin	%
do 100	475	40,2	0	21	1,8
101 - 500	430	36,4	1 - 30	493	41,7
501 - 1000	139	11,7	31- 40	196	16,6
1001 - 3000	96	8,1	41- 50	172	14,6
3001 - 6000	20	1,7	51- 60	114	9,6
ponad 6000	22	1,9	ponad 60	186	15,7
Razem	1182	100,0	Razem	1182	100,0

Źródło: GUS i obliczenia własne.

BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI
W 1991 R.



WYKORZYSTANIE BAZY NOCLEGOWEJ
TURYSTYKI W 1991 R.



Wykorzystanie bazy w %



Kolor biały - zjawisko nie występuje

Na podstawie materiałów GUS oprac. Z. Werner, Instytut Turystyki